სახალხო გაზეთი

№ 1181 ოთხშაბათი, 7 მაისი 1914 წ. № 1181

განცხადების ფასი: ხელულებრივი სტრიქონი პირველ გვერდზე პეტიტით დირს 15 კ., უკანასკნელზე 10 კ. სხვა ადგილებიდან კვკასიის გარეშე მიდებულ განცხადებათა ფასი: სტრიქონი პეტიტი ტექსტის წინ 20 კ., უკან 10 კ. სამგლოვიარო განცხადების დაბეჭდვა პირველ გვერდზე თითო-ჯერ ხადამის 4 საათამდე დირს 3 მ. 4 საათის შემდეგ მიიღება მხოლოდ თვით სტამბა „შრომა"-ში, მუხრანის ქუჩა, და ედირება 4 მანეთი.

განცხადებანი იმ პირთა, ფირმათა და დაწესებულებათაგან, რომელნიც კავკასიის გარეშე არიან, ან მთავარი კანტორები და გაყოფილებანი აქვთ, მიიღება მხოლოდ სავაჭრო სახლის ლ. და მ. მეტცლ და ამხ.-ბის განცხადებათა ცენტრალურ კანტორაში მოსკოვში, მიასნიკაის ქ., ხ. ხიტროვისა და მის განყოფილებებში: პეტერბურგში—მოროსკაია 11, ვარშავაში—მარშალკოვსკის ქ. 130, პარიზში—ბირჟის ოდანი.

ხელის მოწერა და დასახმეადი ანცხადებანი მიიღება „სახალხო გაზეთი"-ს რედაქციაში და კანტორაში ყოველ-დღე კვირა-უქმეების გარდა, დილის 9 საათიდან 3-მდე. ხადამოთი 5-დან 7-მდე.

ხელ-მოუწერელი წერილები არ დაიბეჭდება; დაუბეჭდავი მცირე წერილები და კორესპონდენციები სულ არ ინახება; ინახება ერთის თვით მხოლოდ დიდი წერილები და მოთხრობები. პირადად ძოლა-პარაკებს შეიძლება ყოველ-დღე, კვირა-უქმეების გარდა, დილის 10 საათიდან ნაშუადღევის 3 საათამდე. ადრესის გამოცვლა 40 კაპ.

რედაქცია და კანტორა იმყოფება: ტფილისში, სასახლის ქ., სარაჯიშვილის სახ. № 8. **ფოსტის ადრესი წერილებისა და ფულისთვის:** ტფილისი, ქართული „სახალხო გაზეთი" 190.

ტელეფონი № 12-29

გაზეთის ფასი წელიწადში 8 მ. 50 კ., თვეში—75 კაპ. ცალკე № ყველგან 5 კ., დამატებიანი—7 კ.

ყოველ-დღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო ერთ გამოცემა

მიიღება ხელის მოწერა 1914 წლის „სახალხო გაზეთზე"
(სურათებიანი დამატებით)

წლიურ ხელის მოწერთ პრემიად მიეცემათ: 1) ქართველი მწერლები, 2) უცხოელის მწერლები, 3) სამეცნიერო კრებული.

წლიური ფასი 8 მან. 50 კაპ.

მისამართის გამოსაცვლელი 40 კ., პრემიების გასაგზავნი 60 კ. ნაწილ-ნაწილ ფულის გადახდა შეიძლება შემდეგ ვადებზე: პირველ აპრილამდე 5 მან., პირველ თებათვედე 2 მან. და დანარჩენი 1 მ. 50 კ. 1 ნკენისთვემდე.

მისამართი: Тифлисъ. газ. „Сахалхо Газети" П. Ящ. 190

დიდი ცირკი ფ. ა. სუპატოვისა
მიხეილის პროსპექტზე, მუშტაიდთან.
დღეს, 7 მაისს, ტფილისელთათვის
მოულოდნელი სიჩუქარი
მეორე გასტროლი ხაიდუმლოებით მოცულ ეგვიპტელ
ა ლ ი ხ ა.

ალი-ალვარიუმი... მეოცე საუკუნის ამოცანა! მსოფლიო სენსაცია! ალიმ შეიელი ქვეყნის მედიცინის მეცნიერების გულისყური მიიპყრო და მისი უცნაური კაბის გამოსაკვლევად დაადგინა. რუსეთში პირველია და ხაზდვარ-გარეგ ერაჩვეულებრივი! ალი ჰსვამს 50 ბოქა წყალს და უკანვე ამოისვრის, ალი დაბლეკს ნავთს და ცეცხლის ზადრევანად ამოუშვებს. ალი ჩაჰყლაპავს თეზებს, ბაყაყებსა და ჯოჯოებს და ისევე ცოცხლებს ამოჰყრის. ალი ჩაჰყლაპავს ხამ ცხვირსაზოცს სხვა და სხვა ფერისას და საზოგადოების ხურვილისამებრ რომელსაც დაუსახელებენ, იმას ამოიღებს. ცირკის დირექტორი ფ. ა. იუპატოვი იწვევს ტ ფილისს ყველა ექიმებსა და ბეჭდვითი სიტყვის წარმომადგენლებს დაესწრნენ ამ იდუმალ ეფექტ მოცულ ეგვიპტელ ალის სასინს და დარწმუნდნენ მის ხიმართლეში. მოწმობები იურეფის ეკონომიტეტის პროფესორის ცერე-ფონ-ლანტეფიილისა, ექიმებისა და ბეჭდვითი სიტყვის წარმომადგენელთათვის დასათვალიერებლად გვაქვს.

დაწვრილებით ბროშურებსა და ადიზებში.

ცირკის დირექტორი ფ. ა. იუპატოვი. გამგე ლ. მ. ხუნდაძე.
დასაწყისი სადამოს 8½ საათზე. 320

ტფილისის ქართველ ქალთა საზოგადოების
გამგეობა
ეუწყება თავის პატივცემულ წევრთ, ვისაც ხვედრი წლიური გადასახადი (ს

ქართული პრესა

„ბათუმის გაზეთი“ სიღნაღის არჩევნების გამო სწერს:

„გაზ. „ჰორიზონი“ მე-89 №-ში კამათობს „სახ. გაზეთის“, „კლდის“ და სხვ. წინააღმდეგ. იგერიებს ბ-ნ ბარელის და კლდის თანამშრომლების იერიშებს, ხოლო სდუმს სიღნაღელ ამომრჩეველ სომხების საქციელზე, არას ამბობს იმის შესახებ, რომ, სიღნაღის ქალ. საბჭომ, სომეხ ხმოსნების შემადგენლობით ორნაბაზური ხრიკი იხმარა და ქალაქი გაჰყო ორ საარჩევნო უბნად, იმ მოსაზრებით, რომ პირველ უბანს, რომელშიც ცხოვრობენ სომხები, 345 ცენზიან ამომრჩევლებით მინიჭებოდა 9 ხმოსნის არჩევის უფლება და მეორე უბანს, რომელშიც არიან 550 ცენზიანი ქართველობა, მხოლოდ 6-ისა. ასეთი დადგენილება სომხურმა საბჭომ დაამტკიცებინა სადაც ჯერ არს და დაემყარა-რა ასეთ უზნეო და უსამართლო დადგენილებას, არავითარი შეთანხმება არ ისურვა ქართველ ამომრჩევლებთან, რომ პროპორციონალურად გაეყვანა ორივე ერის წარმომადგენელებს თავიანთი კანდიდატები.

ამ ფაქტების მიფუჩუჩება და სიღნაღელ ამომრჩეველ სომხების საქციელის გამართლება სრულიად არ მიეტევება „ჰორიზონს“.

შემდეგ გაზეთი ასახელებს ბათომის ქალაქს, სადაც სომხებს საკუთარის ძალით ერთის ხმოსნის არჩევაც არ შეუძლიანთ, მაგრამ საბჭოში ყოველთვის 6—7 სომეხია, რაიც სრულიად სამართლიანად მიგვაჩნია, ამბობს გაზეთი:

„ეს უნდა მივაწეროთ ბათომელ ქართველობის ტაქტს. რატომ ასევე არ იქცევიან სომხებიც, სადაც ისინი ქართველებზე მეტს ძალას წარმოადგენენ“.

* * *

გაზეთი „აზრი“ ასეთ ტყუილებს აწვდის თავის მკითხველებს:

„ტფილისელმა გაზეთებმა და მათ შორის „სოციალისტურმა“ „სახ. გაზეთმაც“, თითქმის არაფერი სთქვეს ამ დღის გაფიცვაზე. წარმოიდგინეთ, რომ ქრონიკაშიც კი არ აღნიშნეს ხეირიანად. ისინ სწერდენ: პირველი მაისი ტფილისში მშვიდობიანად ჩატარდაო. ალბად ჩვენ „სოციალისტ ფედერალისტებს, დიდუბის ეკლესიაში თამარის დღესასწაულზე ეპისკოპოზებთან ლოცვა—პირველი მაისი ჭვონიათ!

ჩვენს გაზეთის სამი მაისის ნომერში საკმაოდ ვრცლად იყო აწერილი პირველი მაისის ამბები. მაგრამ „აზრის“ მწერლებს გაზეთში არ ჩაუხედნიათ. ან კი რა საჭირო იყო! ზეპირად არ სჯობია წერა, როცა ტყუილსა და მართალს ერთნაირი ფასი აქვს და დემოკრატობის ნაცვლად დემაგოგობა გასაღდება!

ზიზანთა ბედი

(დასასრული*)

ჯერ 1894 წ. თავად-აზნაურობის შუამდგომლობა უდროოთ იცნეს, მაგრამ რაკი თავად-აზნაურობა არ მოეშვა, მაშინდელი მთავარ-მართებელი გოლიცინიც დეეხმარათ და საქმე სახელმწიფო საბჭომდის მივიდა. საბჭოში ვექილად განსვენ. გაბრიელ საყვარელიძე გაგზავნეს და თან „ძიძად“ საგუბერნიო წინამძღოლი კ. ი. მუხრან-ბატონი გაატანეს.

ცდამ და ხარჯმა ტყუილად არ ჩაიარა. საბჭოს აზრი 5 ივნ. 1900 წლის უმაღლესს დამტკიცებით კანონათ იქცა.

კავკასიის უმაღლესს მთავრობამ სახელმწიფო საბჭოს სამი კითხვა დაუსვა გადასაჭრელათ: 1. რომელი წელიწადია მიჩნეული ხიზნების დასახლების ვადათ 1864 წლამდის (როგორც ამას თავ. აზნ. მოითხოვს). თუ 1891 წელი, კანონის გამოცემამდის. 2. საჭიროა განსაზღვრა მიწით მფლობელობის რარდენობისა (როგორც თავ. აზნ. ითხოვს). თუ ჩვეულების წესით დარჩეს და 3. ორნაირად უნდა უზღოს ზარალი მემამულემ ხიზანს აყრის დროს შენობისა და მიწის გაუმჯობესებისა, თუ ჩვეულებისამებრ, ერთნაირად.

ეს კანონი 18 აგვ. 1900 წელს გამოქვეყნდა, რომლითაც 1. ხიზნები ადათის უფლებით მებატონის მიწაზე და მებატონისავე ნებართვით დასახლებული გლეხები არიან. 2. თუ მემამულე ხაზანს აჰყრის, ზარალი იმდენი უნდა უზღოს, რაც ღირს. მიწის გაუმჯობესობაზე დახარჯული შრომა, ვენახის გაშენება, ტყის გატეხა და სხვა—მემამულე ამის ფასს არ იხდის.

ამ კანონმა ძალიან გაადვილა ხიზნის აყრა. ძველი სახლი და რამე შენობა დიდ საფასურს არას წარმოადგენს, ისიც საგლეხო საკრებულოს ნება მიეცა ამ შეფასებას ერთი მეხუთედი დააკლოს ან მოუმატოს. მომატებით რას მოუმატებს, თუ არ დააკლო!.

ბევრი ხიზანი გააუბედურა ამ კანონმა. თავად-აზნაურობა თითქოს დამშვიდდა. როგორღაც მიჩუმდა ხიზნობაზე დავაც.

მიჩუმდა მეთქი, რადგან გაზეთებში აღარა ისმოდა რა, თორემ ცხოვრებაში მდგომარეობა ხიზნისა უფრო გაურესდა. გამარჯვებული თავად-აზნაურობა სიამოვნებით ხითხითებდა და გლეხის ცრემლი დღემდის არც დათვლილია, არც გამოანგარიშებული!

VI

ამ წერილების თავში ვთქვით, რომ კავკასიის უმაღლესმა მთავრობამ ხიზნობის მოსასპობად სახელმწიფო სათათბიროს შემუშავებული წესები წარუდგინა. ამ ცოტა ხანში ეს წესები კანონად იქცევა. მთავრობის აზრით ხიზნებს სულ სჭირდებათ 23,000 დესეტინა მამული. ეს 23,000 დესეტინა მემამულეთაგან უნდა გამოსყიდულ იქმნეს მთავრობის დახმარებით.

ეს წესები, მართალია, ხეირიანად ვერა სწყვეტს ხიზნობას, მაგრამ ეხლანდელ მდგომარეობას ხიზნისას ბევრად აუმჯობესებს.

მაინც ამ წესებით არც თავად-აზნაურობაა კმაყოფილი, რაც ჟურნალ „კლდისა“ და რუსულ ასოებით ნაბეჭდ „ზაკავკაზსკია რეჩის“ პირით უკვე არა ერთხელ განაცხადა, და არც ხალხი. ვერც „სახალხო გაზეთს“ და ვერც „სიმართლის ხმას“ ეს კეთილმოკვეცილი წესი ვერ მოეწონება. ჩვენმა წარმომადგენელებმა უკვე შესწორებანი შეიტანეს სათათბიროს კომისიაში განხილვის დროს.

ჩვენის ღრმა რწმენით და სამართლიანობის საზომით მიწა იმისია, ვინც იმას დაამუშავებს. გლეხია იგი თავადი, თუ ვაჭარი. თუ მიწის დამუშავება ერთად ერთი წყაროა მისი ცხოვრებისთვის, იგი მიწა მისია და სხვისი არავისი.

მაგრამ რადგან დღევანდელ უკეთესმართ პირობებში მიწა დამშუშავებლისა არ არის, ჩვენ ვეცდებით, რაც შეიძლება შედავათიან და ხელსაყრელ პირობით მიწა დამშუშავებლის ხელთ იყვეს. ამ აზრის გასორციელებას ვემსახურებით სიტყვით თუ საქმით, გაზეთში თუ სათათბიროში.

ის მიწა, რასაც ხიზნები ჰფლობენ, ხიზნისაა, მაგრამ ღღევანდელ პირობებში იძულებულ არიან გამოისყიდონ.

მთავრობის აზრით 23,000 დესეტინა უნდა შეისყიდონ. თავად-აზნაურობას ეს ეგევრა. თუ ამდენი მამული ხიზნებს ერგოთ, თავად-აზნაურობა სულიან-ხორციანზედ დაიღუპებოდა. ამას ამბობს ჟურნალი „კლდე“ და „ზაკავკ. რეჩი“.

ჩვენ ვამბობთ: 23,000 დესეტინა კი არა 40,000 დესეტინამდე სჭირია ხიზნებს მიწა. აგრონომ არტემ ფირალოვის დაწვრილებითი გამოანგარიშებით 37,548 დესეტინა. გორის მაზრაში სულ, ბ-ნ ლეგატუსის ანგარიშით 2,400 კომლი ხიზანია, ამათში 250 კომლი ქართველი ხიზანი სულ მთლად უმამულოა. ამ ხიზნებისა ორი მესამედი ოსობაა, ერთი მესამედი ქართველობა. საშუალო რიცხვით თითო კომლზე 15 დღიური მიწა მოდის. თითო კომლს ამაზე ნაკლები არა შემთხვევაში არ უნდა მიეცეს.

თუ ხიზანს მამული მთაში ერგება, ცხადია ეს 15 დღიური სრულებით საკმარისი არ არის, რადგან ერთი დღიური ბარისა ხუთს უდრის მთისას შემოსავლის მხრით.

ხიზანს უნდა მიეცეს იმდენი მიწა, რამდენსაც თვითონ დაამუშავებს. ჩვენი მიზანი სრულებით არ არის ხიზნობის ნანგრევებზე ისეთი მესაკუთრე შეიქმნას, რომელიც სხვას დასჩაგრავს. „კლდე“ ამტკიცებს ოთხ კომლ ს. ტამის გლეხს 600 დესეტინა უქირავს და თესოს კი 150 დეს. ეს უსამართლობა უნდა მოისპოს.

ჩვენ ვიცით, რომ თავად-აზნაურობას ხიზნებთან გამუდმებული დავა ჰქონდა. ისიც ვიცით, რომ როგორც უჯობდა ისე აყირამალავებდა სადაო საკითხს: ჯერ 1864 წელს ხიზნები „უწყინარ“ ხალხად გამოაცხადა და ითხოვა ყმები ხიზნებად ვაქციოთო. აღმოჩნდა, რომ ძლიერ საეკვო ყოფილა ხიზნის „უწყინარობა“, იმ პირუტყვის „უწყინარობასთან“ შედარებით, რომელიც უდელში შებმული ხმას ვერ იღებს. ისიც გამოჩნდა, რომ ხიზანი მაშინ ქონებრივად ყმაზე უარეს ყოფაში ყოფილა. მერე მოჰყვნენ და მთელი 40 წლის განმავლობაში ამტკიცეს, რომ ხიზანი ადარ არის, არც „უწყინარი“, ადარც „მოჩხუბარი“: ყველანი დაიხოცნენო, ამათ მაგიერ იჯარადრები არიანო, რომელთაც ბევრ ზომების მიღების შესახებ.

◆ **ვარაზის ხევის** (ქართულ გიმნაზიის შესწორვის) ოთხმოცამდე სახლის პატრონმა ასეთის თხოვნით მიჰმართა ქალაქის გამგეობას: ყოველივე ხარჯს ჩვენა ვკისრულობთ, მოიჯარადრეც ვიშოვნეთ, რომ ამ ხევს ეშველოს რამე და ყოველ წვიმანიაღვრის დროს განსაცდელში არა ვვარდებოდეთ. გამგეობამ მხოლოდ შეგვიმუშაოს სათანადო გეგმა, რომლის ხარჯსაც ჩვენვე ვკისრულობთო. როგორც ჰხედავთ ეთელ ხარჯს ვარაზის ხეობელნი კისრულობენ და ქალაქის გამგეობა იმდენ მზრუნველობასაც კი არ იჩენს, რომ მათივე ხარჯით შეუმუშაოს სათანადო გეგმა და დროიანად მიაწოდოს. ასეთი „მზრუნველობა“ მხოლოდ ჩვენს დალოცვილ ტფილისის გამგეობას თუ შეუძლიან.

◆ **ახალი წიგნი.** რედაქციამ მიიღო ბ. დ. კარიჭაშვილის მიერ შედგენილი „ხუცური ანბანი“, მეორე გამოცემა მთავრიშვილის და ამხ. წიგნის მაღაზიისა. წიგნში, ანბანის გარდა, მოთავსებულია შვიდი ნიმუში მეგრე, მეთერთმეტე და მეცამეტე საუკუნოების ხელთნაწერებისა, წერილი „ქართულის ანბანის წარმოება და განვითარება“; ცხრილი ანბანის განვითარებისა, ქართული ქრონიკონი და საკითხავი მასალა ნაწყვეტთან „მოქცევა ქართლისა“ და წამება ცხრათა ყრმათა კოლაელთა“. წიგნი ღირს ერთ აბაზად.

◆ საგანგებო კომისიამ განიხილა საკითხი **ქ. შ. წ.-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების წიგნის მაღაზიის** გადატანისა სხვა ადგილას და სასურველად სცნო, მაღაზია თავად-აზნაურობის ქარვასლიდან გადატანილ იქმნას ბოლოვინის პროსპექტზე. ამ საკითხის თაობაზე კომისია საგანგებო მოხსენებას წარუდგენს ქ. შ. წ.-კ. გამავრც. საზოგადოების გამგეობას.

საზოგადოებანი და კრებები

◆ „**სოციუზ-კაპიკა**“ 9 მაისს მართავს უდიდეს სეირნობას. სეირობა დაიწყება ბავშვებისათვის ნაშუადღევის 4 საათზე, მოზრდილთათვის კი საღამოს 6 საათზე. გაიმართება ლატარია (ძვირფასი ჯილი, სამოვრები, ლამფები, ბატკნები და სხვა), ჭრიზოლი ტანგო, ფოსტა, პტიმენ, ხაირ-ხაირი კოსკენები... გაიყიდება ბავშვთა თავშესაფარის ხელსაქმე, ყელსახვევი. შუხნენები. გაიმართება ბუფეტი გრილი სასმელები, დივერტისმენტი, ორი სამხედრო მუსიკა და სხვ. შესასვლელის დიდები ღირდიან 30 კ. ბავშვები და მოწაფეები—15 კაპ.

სასამართლო

◆ „**წითელი ოთახი**“ს საქმის გამო ოლქის სასამართლომ ოთხის თვის ციხე გადაუწყვიტა „რუსსკოე ზნამიაზ“ რედაქტორს დუბროვინს. ცილისწამებისთვის უჩიოდა კავკასიის სამოსწავლო ოლქის მზრუნველი ნ. ფ. რუდოლფი.

ქუთაისი

◆ ქუთაისის დამშეულთა კერძო დამხმარე კომიტეტს დასარიგებელი სიმინდი უკვე გამოელია. დარჩენია კიდევ მოსატანი ორი ვაგონი სიმინდი. ამას იმ კვირაში მოიტანენ და ვინც სიაში შედის იმათ დაურიგებენ.

◆ კვირას 4 მაისს, ქალაქის ბაღში გაიმართა დიდი სეირნობა ქარ. შ. წ. კით. გამ. საზოგადოების ქუთ. განყოფილების სასარგებლოდ. სეირნობას ხალხი ბლომად დაესწრო. ამინდიც ხელს უწყობდა. ბაღი მშვენივრად იყო მორთული მრავალი გასართობით. შემოსავალი ჯერ ნაანგარიშევი არ არის.

სოფლად.

◆ **მკვლელობა.** ახალსოფელში ივანე ჩ. გრაყანიძემ თოფით მოჰკლა ივანე გოგოჩაშვილი.

ტფ. ქალაქის საბჭო

5 მაისის კრება.

კრება იწყება საღამოს რვა ნახევარ საათზე ქალაქის მოურავის **ა. ი. ხაგისოვის** თავმჯდომარეობით.

საბჭო ისმენს და ამტკიცებს წარსულ კრების ოქმს.

საეკვო ავადმყოფობა ბაქოს მახლობლად.

თავმჯდომარე კრების საყურადღებოდ აცხადებს, რომ ბაქოს მახლობლად რადაც საეკვო ავადმყოფობა მძვინვარებს, რომელმაც უკვე მუსრი გაავლო ხალხს.

ხმოსნები სთხოვენ ხმოსანს ეკლესიოვზოროვს, რომელიც ამ საკითხის ჩახედულია, გააცნოს მას საქმის ვითარება.

ხმ. ვეხელოგზოროვი. ბაქოს საგრაფოხაზინიკოში, სოფელ თიურკიანში, რომელიც ბაქოზე 30 ვერსის მანძილზე მდებარეობს რამდენსამე დღის წინად რადაც საეჭვო ავადმყოფობა გაჩნდა, რომელმაც პირველ სავე დღეს ერთს ოჯახში 8 კაცი იმსხვერპლა. 2 მაისამდე ამ ავადმყოფობით 19 კაცი გარდაიცვალა. 4 მაისს, უკანასკნელ ცნობით, ავად აღარავინ გამხდარა. მიღებული საგანგებო ლონისძიებანი ავადმყოფობის გავრცელების წინააღმდეგ. ავადმყოფობის გამოკვლევას აკეთებენ. [illegible] ეს ავადმყოფობა არის ფილტვების ქირი.

ხმ. გოლუბა გამგეობას ეკითხება, რა ღონის ძიებანი აქვს ტფ. ქალაქის თვით მმართველობას ინ მეთხვევისთვის, თუ ავადმყოფობამ ტფილისშიაც იჩინა თავი.

თავმჯდომარე. მზად არის ბარაკები, რადგანაც ავადმყოფის განცალკევება საღი ხალხისაგან უპირველეს საშუალებას შეადგენს ამ სენთან საბრძოლველად.

ხმ. ევანგულოვის შეკითხვა.

ხმ. ევანგულოვი. ქალაქის ლომბარდის გამგე კაფიევი ამას წინად საკრედიტო ბანკის დირექტორის კანდიდატად აირჩეს. [illegible] საფერისია, რომ კაფიევი ერთსა და იმავე დროს ორ ადგილას მსახურებდეს.

გამგეობის წევრთ **გ. დ. ჟურული.** გამგეობამ კაფიევის პირობა ჩამოართვა, რომ ქალაქის სამსახურს არასოდეს არ მოსცდეს, წინააღმდეგ შემთხვევაში მიღებულ იქმნება შესაფერი ღონისძიებანი.

ხმ. მიტკევიჩის შეკითხვა.

ხმ. მიტკევიჩი. საჭიროა ვიცოდეთ, როდის დასრულდება დიდის მთავრის ქუჩის მოკირწყვლა? ეს ქუჩა აგერ წელიწად ნახევარია გაუქმებულია, როგორც გავიგე, მოიჯარადრე ქუჩის მოკირწყვლას აგვიანებს იმის გამო, რომ ქალაქის გამგეობა მას ფულს არ აძლევს.

გამგეობის წევრი **თ-დი ა. მ. არღუთინსკი-დოლგორუკოვი.** მოიჯარადრე მირზოევი მეტად უწესოდ იქცევა და ქალაქთან დადებულ ხელშეკრულობას არ ემორჩილება. ამიტომ გამგეობა მას ფულს არ აძლევს.

შიოევისეულ სახლის ჩამონგრევის გამო

გამგეობა საბჭოს წინადადებას აძლევს, რათა მან ნება დართოს გამგეობას, რომ შიოევისეულ სახლის ჩამონგრევის დროს დაზარალებულთ ორას-სამას თუმნით შემწეობა აღმოუჩინოს სასამართლოში საქმის გარჩევამდე.

ხმ. ოთანიხიძნი. წინააღმდეგია შემწეობის აღმოჩენისა, რადგანაც შემდეგში ეს გარემოება ხელს შეუშლის მოიჯარადრის წინააღმდეგ საქმის წარმოებასაო.

ხმოსნები **გოლუბა** და **ბაბოვი** თხოულობენ, რომ დაზარალებულთ აუცილებლად უნდა მიეცეთ იმდენი, რამდენზედაც გამგეობა მათ უკვე შეურიგდა.

დასასრულ საბჭო აღგენს, დაევალოს საიურიდიო კომისიას იმის გამორკვევა, თუ რამდენად ხელს შეუშლის სასამართლოში მოიჯარადრის წინააღმდეგ საქმის წარმოებას დაზარალებულთათვის ახლავე შემწეობის აღმოჩენა.

საკვირველი ბედი

საკვირველი ბედია—ჩვენი, ქართველების ბედი! მართლმადიდებელი ქართველები მართლმადიდებელ რუსეთის სახელმწიფოში ხშირად, ძლიერ ხშირად თავს ვიწყევლით იმისთვის, რომ მართლმადიდებელნი ვართ, ვინაიდან ჩვენი მართლმადიდებლობა ჩვენი უფლების და ლირსების დასაჩაგვრავი და გასათელავი იარაღია. მაჰმადიანი ქართველები მწარე ვსტირით, რომ სარწმუნოებით საზღვარგარეთ ჩვენს ერთვნებას და არ უნდათ გვიცნონ ქართველებად. კათოლიკე ქართველები ძალდატანებას და შეგიწროვებას განიცდიან სომხის კათოლიკე სამდვდელოებისაგან, რომელიც მოწადინებულია ჩვენს გადაგვარებას და გადარჯულებას.

მართლმადიდებელნი ვართ, კათოლიკენი თუ მაჰმადიანები—ყოველთვის ერთ ხიხარბესა და დაჩაგვრის მოტრფიალენ“.—(„კლდე“ № 15, 1913).

ჩვენ პირიქით ვამტკიცებთ, რომ ხიზნობა ნაწილია იმ სამარცხვინო ინსტიტუტისა, რომელსაც ბატონყმობა ეწოდა; დასამტკიცებლად ორ უტყუარი საბუთი მოვიყვანეთ: მეცხელმეშვილების საქმე და ყაფლანიშვილების ხიზნების საჩივარი. მართალია, რომ ყოფილიყო ის ულმობელი ადათი, მეცხელმეშვილები მეფის სამართალს არ მიჰმართავდნენ. ყველაფერი, რაც კი ალ. ყიფშიძემ ზემოდ გვაუწყა, მანამ იგი იმ ისტორიულ უტყუარ საბუთებს არ მოგვიყვანს, რასაც ვითომდა ამბობს,—კოსტა სიტყვებში ჩამოსხმული ტყუილია.

მაგრამ კიდევ დაუგდოთ ყური ჩვენს ავტორს:—„ბატონ-ყმობის გადავარდნის შემდეგ წყარი ხიზანი გალიმდა, ადათით ადარ კმაყოფილდებოდა. ადათი რას მიქვიან, ქვეყანა განთავისუფლდა და მეც თავისუფალი ვარო“—

ჩვენ უკვე ვნახეთ, თუ ამ გალიმებულ ხიზანს მათხოვრობის გზაზე როგორ აყენებს თავად-აზნაურობა ერთი რამ: თუ ხიზანი განთავისუფლებას მოითხოვდა, სჩანს არ იყო თავისუფალი; თუ ყმების განთავისუფლებამ გაალიმა, მეც თავისუფალი ვარო, სჩანს ყმის მდგომარეობაში ყოფილა.

1893 წ. თავად-აზნაურობის „მოსენების“ შემდგენნი ამტკიცებენ, რომ თავად-აზნაურთ თუ სახიზნო მიწები ჩამოერთვათ, გაღატაკდებიანო. სიტყვა-სიტყვით სწორეა ამას ამტკიცებს „კლდეში“ ალ. ყიფშიძე და „ზაკავკაზ. რეჩში“ ბ-ნი ან—ფრი.

ქართლის მემამულეებმა 12,000 დ-

ზიზანთა ბედი

(დასასრული*)

ჯერ 1894 წ. თავად-აზნაურობის შუამდგომლობა უდროოთ იცნეს, მაგრამ რაკი თავად-აზნაურობა არ მოეშვა, მაშინდელი მთავარ-მართებელი გოლიცინიც დეეხმარათ და საქმე სახელმწიფო საბჭომდის მივიდა. საბჭოში ვექილად განსვენ. გაბრიელ საყვარელიძე გაგზავნეს და თან „ძიძად“ საგუბერნიო წინამძღოლი კ. ი. მუხრან-ბატონი გაატანეს.

ცდამ და ხარჯმა ტყუილად არ ჩაიარა. საბჭოს აზრი 5 ივნ. 1900 წლის უმაღლესს დამტკიცებით კანონათ იქცა.

კავკასიის უმაღლესს მთავრობამ სახელმწიფო საბჭოს სამი კითხვა დაუსვა გადასაჭრელათ: 1. რომელი წელიწადია მიჩნეული ხიზნების დასახლების ვადათ 1864 წლამდის (როგორც ამას თავ. აზნ. მოითხოვს). თუ 1891 წელი, კანონის გამოცემამდის. 2. საჭიროა განსაზღვრა მიწით მფლობელობის რარდენობისა (როგორც თავ. აზნ. ითხოვს). თუ ჩვეულების წესით დარჩეს და 3. ორნაირად უნდა უზღოს ზარალი მემამულემ ხიზანს აყრის დროს შენობისა და მიწის გაუმჯობესებისა, თუ ჩვეულებისამებრ, ერთნაირად.

ეს კანონი 18 აგვ. 1900 წელს გამოქვეყნდა, რომლითაც 1. ხიზნები ადათის უფლებით მებატონის მიწაზე და მებატონისავე ნებართვით დასახლებული გლეხები არიან. 2. თუ მემამულე ხაზანს აჰყრის, ზარალი იმდენი უნდა უზღოს, რაც ღირს. მიწის გაუმჯობესობაზე და-

*) იხ. „სახალ. გაზ.“ № 1180.

ოველგან გმობისა, შეურაცხ-
და შეწუხების შიტს არა-
ათ, ყოველთვის და ყო-
ნი სარწმუნოება, ჩვენი
ის საშუალებაა. უნდათ,
ნს სარწმუნოების წყალო-
ეროვნებიდან განვდგეთ,
ი სახე და პიროვნება დავ-
და სხვა ერში გავითქვიფ-
ერად გადავიქცეთ. მაჰმა-
ართველებს გვეუბნებიან—
ბართო, კათოლიკე ქართ-
ლმხებიო, მართლმადიდე-
ოველებს—რუსებიო!
ელი ერი სადღაა? ქართვე-
ბნდა? ნუ თუ იმისთვის გან-
წარსულში იმდენი წამება,
განვწირეთ იმდენი მსხვერ-
ომ დღევანდელ დღეში ჩავ-
ოყავით, ისეთი ბედი გვწვე-
ომელსაც განიცდიან დღეს,
ად, მესხეთის კათოლიკე
ები?
ელი წაიკითხავდა ჩვენი გა-
გუშინდელ ნომერში და-
ს ამბავს, რომ ახალციხ-
ის ქართველობას დაეკარ-
ე ყოველი იმედი სომ-
ოდელოების ხელიდან განდ-
ულებისა და დაებადა სურ-
ათოლიკობის დატოვებისა და
რწმუნოებაზე გადასვლისა. ეს
ოველია, მოსალოდნელი იყო.
ბრივი მოვლენაა. ყოველ-
ვიროვებას ან დამცირებას სა
აქვს, მოთმინება დაუსრულ-
ი არაა და აღშფოთებული
ა ადრე იქნება თუ გვიან გზას
ავს თავის შელახული პი-
ის აღსადგენად.
ვუსურვებთ კათოლიკე მოძ-
ინადებურად მხნედ და შე-
ლად უერთგულონ თავის
ბას და მამულს...

მეგობარი.

...ლ ...ციის ...ილ ...ლინში

საზღვარ გარეთის სახელმწი-
ყოფა-ცხოვრებას გაკვრით
ადევნებდა თვალ-ყურს, მას
ნებდა შეუმჩნეველი ჩინე-
ესპუალიკის ის ანორმალური
ობა, რომელშიც იგი ჩა-
ზინდენტ იუანშიკაის პო-
ან. როგორც წინა წერილშიც
ით (იხილე „სახ. გაზ." № 1044).
ენტ იუანშიკაის დიქტატო-
პოლიტიკამ სამარე გაუთხარა
რესპუბლიკას, რომლის
ისათვისაც ჩინეთის ხალხმა
სისხლი დღვარა 1911 წელს.
ანკარგულებების წყალობით
ულ იქნა გუომინდანების
, რომელსაც ხალხში დიდი
ობა ჰქონდა მოპოებული
�ის სულის ჩამდგმელიც
ესენი გახლდათ. ახლა კი მისი
ის მეოხებით ნელ-ნელა ფაქ-
ად უქცდება თვით ჩინეთის
ლიკაც.
ოგორ გმირის სუნიატსენის

...ბა ...ბა ...ბ ...ბ ...ბ

იცნობენ, იცნობენ იმ დროიდამ, როცა მათში იფარავდა თავს ალექსანდრე ბატონიშვილი. მას შემდეგ ისინი ეკვის თვალით უცქერიან ყოველ ოფიციალურად მათდამი მიგზავნილ „კეთილისმყოფელთ“, და არც გასამტყუნარნი არიან.

მეთვალყურე.

გუშათა ცხოვრება

ჩვენში.

ტფილისის თორნეებში მომუშავეთა მოთხოვნილებანი.

მეთორნე – მომუშავეების მდგომარეობა აუტანელია. მათ უხდებათ მუშაობა თითქმის მთელს დღეს და ხელფასსაც ნაკლებად იღებენ. მათ ამ დღეებში მოილაპარაკეს თვის მდგომარეობის შესახებ, შეადგინეს მოთხოვნილებანი ეკონომიური ხასიათისა და თვისს პატრონებს წარუდგინეს სახელოსნო გამგეობის ხელით.

მოთხოვნილებანი 11 მუხლისაგან შესდგება.

1. თანახმად ქალაქის საბჭოს დადგენილებისა და გუბერნატორის მიერ დამტკიცებულისა, მუშაობა უნდა სწარმოებდეს თერთმეტ საათს ორი საათის დასვენებით.

2. ამ თერთმეტს საათში რამდენი თორნის გაჩოცხობაც მოესწრება იმის და დაკვალად თითო თორნეზე ცომის დამკვრელს მიეცეს ერთი აბაზი, მომზელს თვრამეტი კაპეიკი და პურის გამშლელს შვიდი კაპეიკი.

3. თითო თორნეზე უნდა დაიკრას ცომი, ღირებული არა უმეტეს ექვსს მანეთისა და ათი შაურისა.

4. მუშის ძიღება-დათხოვნა უნდა ეგალეშოდეს კომისიას შემდგარს ორივე მხრიდან.

5. დღის სახარჯი ფული ორ-ორი აბაზი უნდა ეძლეოდეს დამკვრელსა და მომზელს და პურის გამშლელს ერთი აბაზი. პური ყველა მომუშავეს პატრონის მხრივ უნდა ეძლეოდეს.

6. მუშაობის დროს საპირო ტანსაცმელი პატრონის ხარჯით უნდა ეძლეოდეს კვირაში ერთხელ, გარეცხილი.

7. შეგირდი უნდა მიიღონ არა ნაკლები თხუთმეტი წლისა. შეგირდი პატრონმა ოსტატის მაგიერ არ უნდა ამუშავოს, ვიდრე ორი წელიწადი არ ექნება ნამუშევარი.

8. შეგირდს ავადმყოფობის დროს სამკურნალო დახმარება და წამლობა პატრონმა უნდა გაუწიოს.

8. დიდ უქმეების დროს მუშაობა შეწყვეტილი უნდა იყოს შემდეგის წესით: შობას ორი დღით, წყალკურთხევას ორი დღით, აღდგომას ორი დღით და ახალწელს—ერთი დღით.

9. ამ უქმეებში დღიურად პურის დამკვრელსა და მომზელს უნდა მიეცეს 1 მ. 50 კ. და გამშლელს 1 მ.

10. ამ მოთხოვნილებისა და მოსალოდნელ შედგების გამო არავინ არ უნდა იქმნეს დათხოვნილი.

11. გაფიცულს დღეებში სრულად უნდა გვეძლეოდეს ხელფასი და პურის ფული.

თუ ეს მოთხოვნილებანი დაკმაყოფილებული არ იქნება მუშები მუშაობაზე ხელს იღებენ. მოთხოვნილებანი წარუდგინეს 5 მაისს და პასუხის ვადად დაუდეს 10 მაისი.

შავი ქვის ნარმოება

ქიათურის მარგანეცი გაუტანიათ ქიათურის რკინის გზით:

იანვარში:		
1914 წ.	1913 წ.	1912 წ.
6.958.250 ფ.	6.050.950 ფ.	4.085.700
თებერვალში:		
5.409.500 ფ.	6.305.717 ფ.	3.785.550
მარტში:		
6.647.500 ფ.	7.958.950 ფ.	3.394.800
19.015.250,	20.315.617,	11.266.050.

ქიათურის მარგანეცი გაუტანიათ ფოთიდან და ბათუმდან:

იანვარში		
1914 წ.	1913 წ.	1912 წ.
6.109.856 ფ.	5.871.990 ფ.	4.357.886 ფ.
თებერვალში		
4.754.527 ფ.	5.776.561 ფ.	3.620.562 ფ.
მარტში		
6.650.870 ფ.	6.594.563 ფ.	4.035.107 ფ.
17.515.253 ფ	18.243114 ფ.	12.013555 ფ.

წერილი მოსკოვიდან

მოსკოვში არსებული „ქართველთა საზოგადოება მეცნიერებისა, ხელოვნებისა და ლიტერატურისა“ და მისი მოქმედების ანგარიში.

ამ „საზოგადოების“ არსებობა და მისი მიმართულება უკვე იცის მკითხველმა ქართველობამ. უკანასკნელ საანგარიშო წელს მოხდა მეორე დახურული კრება „საზოგადოებისა“. ეს კრება იყო მოწვეული ა. ს. ხახანაშვილის ხსოვნის აღსანიშნავად 1913 წლის იანვრის 30-ში. ამ კრებამ დაადგინა გაემართა „საზოგადოებას“ ა. ს. ხახანაშვილის ხსოვნის აღსანიშნავად საჯარო კრება, რომელიც იქმნა მოწვეული 1913 წლის მარტის 7-ში.

ამ მრავალრიცხოვან კრებაზე წაკითხულ იქმნა სხვა და სხვა პოხსენება: 1) ნ. ა. იანჩუკის მიერ (თავმჯდომარე სამუსიკო-საეთნოგრაფიო საზოგადოებისა) — „ა. ს. ხ—ლის ხსოვნას“, 2) ა. ე. კრიბსკის მიერ (ლაზარევის ინსტიტუტის პროფესორი) ა. ს. ხახანაშვილის ამაგი აღმოსავლეთის შესწავლაში, 3) ცნობილ ნ. ნ. დურნოვოს მიერ—„ა. ს. ხ—ლის დვაწლი საეკლესიო საკითხში“, 4) დ. ე. არაყიშვილის მიერ—„სამუსიკო - საეთნოგრაფიო ცნობა ხახ—შვილის ნაშრომებში“, 5) ვ. მ. ჯაფარიძის მიერ „ა. ს. ხ—ლის პიროვნება“, 6) გ. მ. ჯაფარიძეს მიერ „შრომანი ა. ხ—ლისა ქართულ სიტყვიერებაში“.

ადგილობრივმა პრესამ თანაგრძნობით აღნიშნა ეს კრება.

1914 წლის თებერვლის 26-ში მოხდა დახურული კრება „საზოგადოებისა“. ამ კრებაზე წაიკითხა მოხსენება 1) ქ. ი. კაპანაძემ „საქართველოს ეკლესიის მოკლე ისტორია“, 2) ი. გ. ამირეჯიბმა „თამარ მეფის დროის საქართველო“, 3) დ. ე. არაყიშვილმა „ქართველ მთიელთა ხალხური სიმღერები — მთიულთა, ფშაველა და ხევსურთა. (უკანასკნელი ბოხსენება მოხდა ფონოგრაფის დემონსტრაციით). მოხსენების შემდეგ გაიმართა კამათი.

1914 წლის მარტის 22-ში მოხდა საჯარო კრება „საზოგადოებისა“. ამ კრებაზე წაიკითხა მოხსენება 1) ვ. მ. ჯაფარიძემ „მგოსანი ბესიკი და მისი ლირიკა“, 2) დ. ე. არაყიშვილმა—„ქართული ხალხური სიმღერები და ქართველთა კულტურა“. მოხსენების შემდეგ გაიმართა საკონცერტო განყოფილება, რომელზედაც შეასრულეს ქართული სიმღერები და რომანსები.

ნ. ა. იანჩუკის მოხსენება—„სვიატოპოლკ ჩეხის მოგონებანი კავკასიაზე“ არ იქნა წაკითხული.

1914 წლის აპრილის 30-ში აპირებენ „საზოგადოების“, საჯარო კრების გამართვას, სადაც ახალგაზდა მეცნიერი ვ. ა. გურკო წაიკითხავს მოხსენებას „საქართველოს კულტურა დ მისი დამოკიდებულება აღმოსავლეთთან“.

ამით თავდება წლევანდელ საანგარიშო წელს „საზოგადოების“ მოქმედება. ძვირფასია ეს „საზოგადოება“ მით, რომ მან აღძრა რუსულ საზოგადოებაში ინტერესი ქართულ ცხოვრებისადმი.

მით უფრო ძვირფასია ეს „საზოგადოება“, რომ მას თვისის წესდების ძალით შეუძლიან იმოქმედოს მთელს რუსეთში. ამ გარემოებას ძალიან აფასებდა განსვენებული ა. ს. ხახანაშვილი, რომელიც იყო ამ „საზოგადოების“ თავმჯდომარე და ერთი დამაარსებელთაგანი.

საერთო სენი ყოველი საქმისა ამ „საზოგადოებასაც“ სპირს. ეს სენი გახლავთ უსახსრობა. თუმცა ა. ს. ხახანაშვილმა უანდერძა „საზოგადოებას“ 1000 მან., მაგრამ მას ჯერაც არ მიუღია.

მოუხმობ ქართველ საზოგადოებას თვისი გულმხურვალეობა ამ „საზოგადოებაზედაც“ გამოიჩინო, ხელი შეუწყოს წიგნთ-საცავის მოწყობაში და ნივთიერადაც მოეხმაროს. ვიმედოვნებთ რომ ჩვენი მოწოდება უნაყოფოდ არ ჩაივლის.

დასასრულს არ შეგვიძლიან არ აღვნიშნოთ, რომ ამ საზოგადოების სულის ჩამდგმელი არის ჩვენი უკვე ცნობილი კომპოზიტორი და ქართული მუსიკის მეცნიერი ბ-ნი დ. ე. არაყიშვილი. იგი ამ ჟამად თავმჯდომარეობს „საზოგადოება“-ს და შემდეგში კიდევაც გაანაყოფიერებს მას.

ასეთი ღვაწლისათვის დიდი სამადლობელოა ბ-ნი დ. ე. არაყიშვილი.

მდივნის თანამდებობის ამსრულებელი: **გ. გ. ღვინიაშვილი.**

მცხეთისწინა ამბები

ავგარაკი წალვერი (ბორჯომის ხეობა). დიდი ხნის ლაჩინდობის შემდეგ, დადგა თბილი, ბზიანი დღეები. პატარ-პატარა ველები და სახნავები მწვანე ხავერდის ფრად აბიბინდა. მზის ცხოველი სხივები შეიჭრნენ ტყის გულში, გაათბეს, გააღუეს და გადაშალეს სიცოცხლისაგან შეკუმშული ხის კოკრები და მთელი ტყე ნორჩ მწვანე ფოთლებით შემოსეს. შეკრეულდა კოხტა ფიქვნარი, მრავალფრად აყვავდა და ერთ უზარმაზარ და ტურფა თაიგულს დაემზგავსა, რომლის სილამაზე და სინაზე თვალს ეტაცებს, გონებას ჰხიბლავს...

უყურებ ამ სურათს და თვალს ვერ აშორებ, თითქოს გინდაო, რომ მის სპეტაკ მკერდს მაგრად ჩაეკრა, მიეკუჭდე, გაინაბო ამ უცხო და საოცნებო ნეტარებაში.

გოროზი და გულ-ზვიადი მოქალაქე, რომელიც ბედიდურად დასეირნობს ქალაქის ქუჩებზე და თავი მოაქვს უზარმაზარი და კოხტად ნაშენ სახლებით, აქ ბუნების წიაღში, ბუნების წარმტაცი სიტურფის წინაშე, ქედს იხრის, ვით უბრალო მომაკვდავი და განწმენდილი სულიერად ყოველივე ავისაგან გუნდრუკს უკმევს და თაყვანსა სცემს ბუნებას, მის დიადობას, მძლეთა-მძლეობას...

სწორედ ამ ბუნების ჯადოსნურ ძალის ბრალია, რომ წადვერი ყოველ წლივ დიდძალ ხალხს იზიდავს საავგარაკოდ ზაფხულში, მიუხედავად იმისა, რომ სახლები არ არის მკვიდრად ხაშენი და მეტად მოუწყობელია საცხოვრებლად იმათთვისაც კი, ვინც დიდ ფუფუნებას არ არის ცხოვრებაში შეჩვეული; შეიძლება ეს გარემოება იყოს მიზეზი, რომ კლექით სნეულნი წადვერს ისე არ ეტანებიან,—იშვიათად შეხვდებით აქ ამისთანა ავადმყოფს. წადვერის წინსვლას და ზრდას შესანიშნავად ხელს უწყობს გარდა ამ წარმტაცი ბუნებისა საკურნალო მეოვე რკინა-ნარევი წყლები, რომელთა საცხოვნო გავლენა ბევრ მოაგარაკეს გამოუცდია თავის-თავზე. ტურფა და მიმზიდველია წადვერის მიდამო საყურადღებო ისტორიულის ნაშთებით, რომელთაც ნახვა არა ნაკლებ ხიბლავს და აღტაცებაში მოჰყავს მოაგარაკე. კარგს იზამდა საზაფხულოდ აქ ბოსელი ჩვენი ახალგაზდობა, უშინაგანო დროს ტარების ნაცვლად, ხშირად მართავდეს ექსკურსიებს ამ საყურადღებო ნაშთების დასათვალიერებლად და შესასწავლად.

წინ მიდის წადვერი კულტურულადაც. ამ უკანასკნელ სამი წლის განმავლობაში წადვერში დაარსდა სკოლა, თეატრი და შემნახველ-გამსესხებელი ამხანაგობა, მოკლე ხანში არსდება აქ სამკითხველო წიგნთ-საცავი.

სასიამოვნო ბოლოდ უნდა ჩავთვალოთ ისიც, რომ აქ შენდება და მალე მოკვნდება ბოლოს ბოლოს ბოლოს